

Szolnok Megyei Múzeum
NA-1666/83
Néprajzi adattár

Szolnok Megyei Múzeum
NA-1666/83
Néprajzi adattár

GYŰJTŐ: NÉMETH MÁRTA, CHILLAG ÁGOTA

GYŰJTÉS IDEJE: 1982.

TART.: MESTREGNYŐI NÉPRÓKÁSOK

5 lap, 19 rajz

FÖLDRAJZI MUTATÓ: MESTREGNYŐ

STRAK MUTATÓ: XIX. B.

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRŰZÉS

ÁTVENETVE A NA-51/83 -as TÉTELE ALÓL.

MESZTEGNYŐI NÉPSZOKÁSOK

Irta: Németh Márta

Rajzolta: Csillag Agota

Szaktanár: Gál József

Mesztegnyő régen a nagyobb falvak közé tartozott. De nem a világtól elzárt, elkülönült település, ezért szokásai nagyban megegyeztek a környék szokásaival. Mesztegnyői gyerek vagyok, édesanyám, nagyanyám is ott született, nevelkedett.

Igaz, még kislány koromban elköltöztünk a faluból, de még máig is visszajárok. Ugy mehetek, mintha hazamennék, szívesen látnak, ismernek.

Az öreg néni régen az űlőbe vettek s a kispadon a ház előtt sokat meséltek nekem a régi időről, az ünnepekről, a szüretéről.

Tavaly voltam honismereti táborban, s az ott szerzett tapasztalatokkal belevágtam ebbe a nagy munkába.

Elhatároztam, hogy összegyűjtöm azokat a szokásokat, amiket még ismernek, s a régi mondókákat, énekeket, amikre még emlékeznek az idős emberek.

Sok napot töltöttem Mesztegnyőn, sok nénivel, bácsival beszélgettem, s amiket elmondtak azt őszintén és szívesen mondták, örömmel segítettek, mikor megtudták, mire határoztam el magam.

Megpróbáltam minél érthetőbben és szívesen leírni a dolgokat. Segítőm volt ebben egyik barátom, aki rajzaival próbálta tükrözni az írást.

"Művünk" talán sikerült, talán nem.

Kérem ezt dőntsék el azok, akik ezt a gyűjteményt elolvassák.

Mesztegnyő határában kb. 250 kataszteri hold /I kat.hold
1600 négyszögöl/ szőlő volt.

Ez a falu nyugati részén volt ültetve. Az Üreghegyen, az
Ujhegyen, a Sógáti hegyen és a Vörös dombon.

Két részben szüreteltek; először szeptemberben: előszüret,
majd októberben: nagyszüret.

Az előszüretet a gazda azért csinálta, hogy nagyszüretre
legyen ujbór.

A falu határában Othelló, Noha, Delovári szőlő volt.

A gazda a szüret előtti nap szépen kimosta, aztán pedig
kiforrásta a hordókat: a kádakat és a többi felszerelést.

A szüretelők a gazda barátaiból, rokonaiból gyűltek
össze. Hivatalos volt oda minden sógor, koma, szomszéd,
de még a falu összes jókedvű fiatalja is.

A szüreti nap reggelén a szüretelők vájlinggal, vessző-
kosárral a kezükben jelentek meg a "hegyen".

Mindenki kapott egy sort és megkezdődött a szüretelés.

A fürtöket nem meteszöllővel, hanem késsel vágják le.

Akinek a noha sox jutott, az alaposan lemaradt a többi-
ektől a szedésben. Ugyanis a Noha az egy olyan szőlőfajta,
amit ha megcsip egy kicsit a déz, akkor nagyon hállik.

Ráadásul hogyha életlen a kés és a fürtöt nehezen viszi.

Hullik az akkor mindenfelé, csak a kosárba nem.

Ilyenkor aztán megkezdődtek a csúfolódások. Nem volt
elég, hogy szegény ember lemaradt, még ki is csúfolták.

"HE TE KÁNYA, LOPD EL AZ UTOLSÓT!

HÉ TE RÓKA, LOPD EL A HÁTSÓT!"

Hogy gyorsabban menjen a munka, énekeltek.

2

4.

FEHÉR SZŐLŐT NEM ESZI MEG A DARÁZS, A DARÁZS
MINDEN KISLÁNY FELFÉSÜLI A HAJAT, A HAJAT
ÉNELŐTTEM HIÁBA FÉSÜLI FEL, FEL, FEL
MERT NÉKEM A MESSZTEGNYŐI LÁNY IGY SEM KELL,
MEG UGY SEM KELL.

Szedés közben a legszébb fürtöket kirakták a szőlő sorába a földre, és este mikor mentek haza, ezt a szép szőlőt vitték el, legjobban ezért is volt szükség a vájlingra.

A szedett szőlőt zsombokba rakták és úgy hozták le a présháza.

/A zsombok vesszőből font puttony./

A présházban a szőlőt kádakba öntötték. Ha nem volt olyan nagy mennyiségű a szőlő, akkor szőlőmusszóval összenyomkodták. Hogyha sok szőlő gyűlt össze a kádakban akkor nem volt elég a musszó, hanem néhány ember belement a kádakba és megtiporta.

Utána a kádról leengedték az előlevet.

Előlének hívták azt a levet, ami a musszolás vagy tiprás közben összegyűlt a kádban.

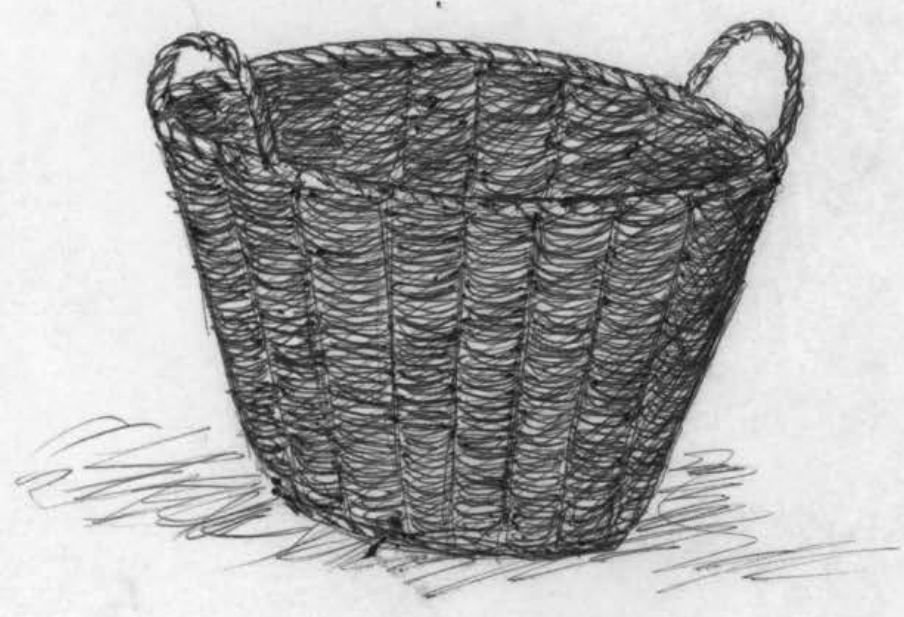
A visszamaradt szőlőmasszát kipréselték.

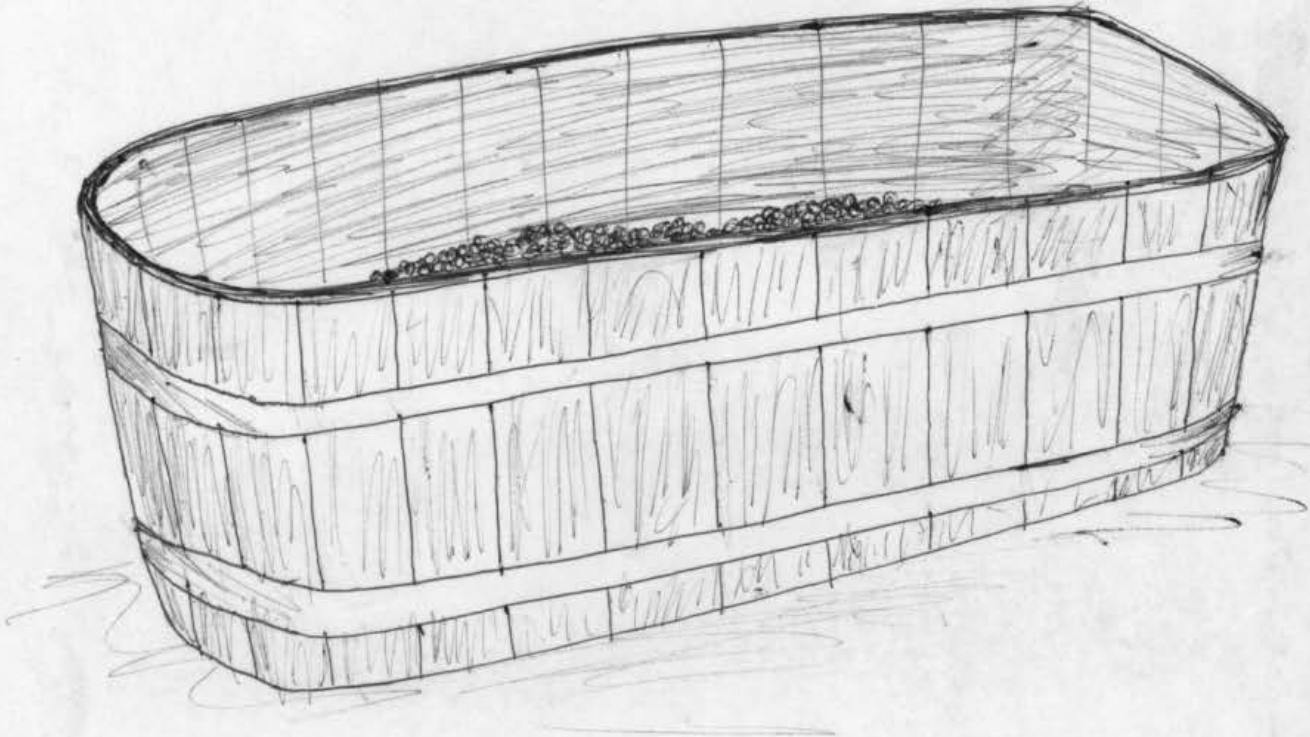
A préselést fondoros préssel végezték. Ezzel préselték ki a levet a szűrt szőlőből. A préselés után megmaradt a tüköly. Ezt egy hordóba rakták, jól megsúlykolták, hogy a levegő ne maradjon benne, nehogy megpenészesedjen, majd a hordó tetejét jó erősen lezárták. Néhány hónap múlva ebből készítették a finom "sziverősítő" pálinkát.

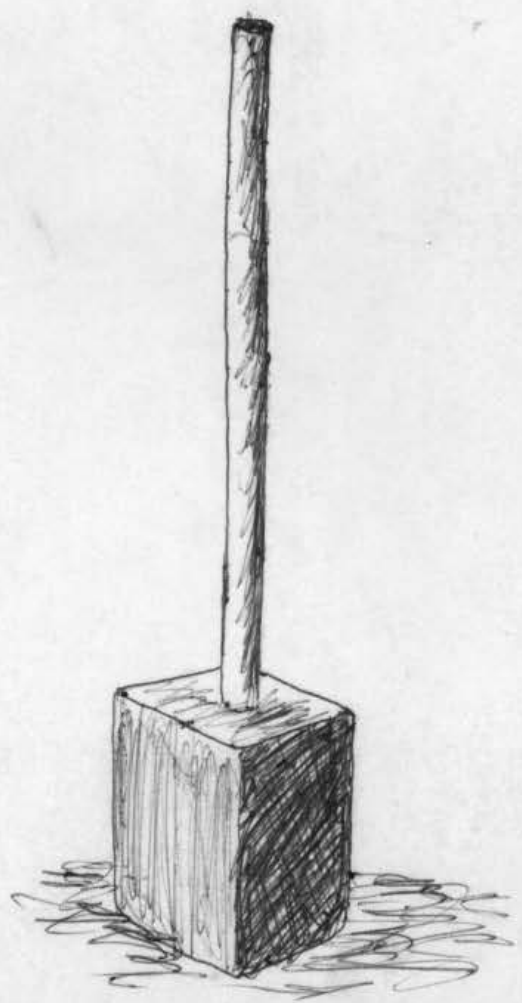
A gazdaasszony feladata a főzés volt.

Legtöbb helyen birkaagulyást főztek, ahol nem volt birka, ott kacsát, libát vágtek.

Sütni általában diós vagy mákos patkót sütöttek, hol meg diós pogácsát, mert arra sokat kellett inni, "sok bort kívánt".

A nők az ebédszél mustot, a férfiak óbort ittak.
Ebéd után megkezdődött újra a szüretelés, s ezzel együtt
a dalolás is.

AZT BESZÉLIK A PALUBAN FELŐLEM,
SZÜRET UTAN MENYECSCKE LESZ BELŐLEM,
ÉN ISTENEM, HÁT MI VAN AZON BESZÉLNIVALÓ,
KISLÁNYNAK A JÁTEKBABA,
NAGYLÁNYNAK A PIROS-BARNA VÓLEGÉNY VALÓ.

De a szüretnek is vége lett egyszer.
Este minden vendég szüretelő a saját vájlingját telerakta
szőlővel. És kapott hozzá egy üveg mustot is. Ez volt a
jutalom a munkáért.
A szüretelők jókedvűen és énekelve, egyesek kicsit
tántorogva mentek haza.

Amikor a must megfőzrt, bor lett belőle, a következő
kis verssel köszöntötték:

4 9.

BORKÜSZÜNTŐ

ADJON ISTEN MINDEN JÓT!
KIVÁLTKÉPPEN ILYEN JÓ KIS VÖRÖSBORT!
TELS LEGYEN, MINT AZ ICCE,
MINT A PINCE, MINT A BOLT,
MINT MIKOR ABBAN AZ IDŐBEN VOLT.
EZ AM AZ A GIRBE-GÖRBE TÓKÉNEK A LEVE,
GÖRBE KÉSSSEL TISZTOGATJÁK, KAPAFOKKAL
KOPOGTATJÁK, BOR ENNEK A NEVE!
DE EZ NEM MÁS, MINT ELMEBOBONDÍTÓ,
RUHARONGYOSÍTÓ,
SZÓVAL MINDENKÉPPEN EMBERKÁROSÍTÓ!
UGYE A MULTKOR IS VELEM MIT TETTÉL?
MÉG A SÁRBA IS BELEKEVERTÉL!
A KUTYÁKAT RÁM KIUSZITOTTÁK,
AZ ASSZONYOKAT RÁM KIBOCSÁJTOTTAD!
JÓL VAN, MOST MEGVAGY, A KEZEMBE KERÜLTÉL!
MIKOR ÉN NEKED SEMMIT SEM VÉTETTEM,
LEGFELJEBB A FEJEDET KAPAFOKKAL MEGVEREGETTEM.
DE NÉZD, MOST SE IRGALOM, SE KEGYELEM!
TUDOD MI A KATONAREGULA?

MARS AZ ARISTOMBA!

SZÜRETI BÁL

A szüreti bál előtti este a fiatalok /legények/ elmentek a szőlőhegyre gyümölcsöt lopni. A szőlőn kívül almát, körte-t is loptak. A gazdák ilyenkor nem szólhattak ezért. A lányok este kocsi-t díszítettek a jegyzői irodánál. Reggel a fiúk füzfaágat szedtek, a lányok pedig virágot. Ezekkel, és lopott szőlőfürtökkel díszítették fel a kocsikat. Szilaj ökrök hústák a szekereket, és a bézesszekereket, amiket az uradalomtól kaptak. A felvonuláson a lovaskocsi volt az első, ezen foglalt helyet a bíró és a bíróné. Ezt követte a szőlőfürtökkel feldíszített ökrösszebér, ezen álltak a magyar ruhás "csószlányok". Ez 3-5 szekér volt. Majd a zenészek szekere haladt utánuk. A lányok énekeltek, a muzikusok meg hívták a vidám talpalávalót. A menetet a cigányok nyekergős kocsija zárta. Ezen drótosok és rongyos cigánygyerekek ültek. A "cigányaszonnyok" akik pazarul /gyönggyel, lizsuval/ kiöltözve, fűzőkanállal a kezükben futkostak, jóslottak a bábáskodó tömegnek. A legények lóháton nyargalásztak hol a menet elején, hol a végén, de leginkább a bábáskodó "gyülekezetest" ijesztgették, akik sikogatva, nevetve futottak szét. Jó és szép volt ez a felvonulás, de fénypontja mégis a kishíró volt. Induláskor a kishíró dobszóval hirdette:

"MOST INDUL AZ AFRIKAI ÁLLATSBEGLET...."

És egy-egy szekeret valamilyen állatnévvel illetett meg. A menet végigénekelte a falut, csak a dobszó halkította le a vidám dalolást.

Amikor a kishíró dobolt, akkor az egész menet megállt. A kishíró ilyenkor az az évben történt eseményeket dobolta ki.

VISSZAEMLEKEZÉSEK:

/Kanyaréknál egyszer fontak, és az asszonyok rászóltak az öreg Kanyarra, hogy miért pipázik, az meg akarta ijeszteni az egyik asszonyt, a kender begyulladt./

A dobolás erről így szólt:

"KANYARÉKNAL MEGINDULT A GYORSFONODA,

AKI GYORSFONÓ AKAR LENNI,

FELVÉTELRE JELENTKEZZEK ODA!"

Sall Jánosnak vizes lett a bakancsa, a kályhára tette száradni, és az elégett:

"SALL JÁNOSNÁL MEGINDULT A GYORSSZÁRÍTÓ ÜZEM,

AKINEK VIZES A BAKANCSA,

VIGYE A SZAROGATÓBA!"

Csendőrök ellopták a hozott libákat:

"AKINEK HOZOTT LIBAJA VAN ÉS BIZTONSÁGBA AKARJA TENNI,

ANNAK A CSENDŐRÖRSRE KELL VINNI!"

Az intéző a kertben levő dinnyéire madzagot kötött, amire bent a lakásban csengő volt szerelve. Ha el akarnák lopni, akkor csengessen. De a madzagot elvágták, a dinnyét ellopták.

"AZ INTÉZŐ ÉRTESITI A LAKOSSÁGOT, HOGY BÁTTRAN MEHETNEK DINYÉNYÉRT A KERTBE,

MERT A CSENGŐ LE VAN SZERELVE!"

A Szabó Sándor anyósa az éjjelit ott felejtette az ajtóban, Szabó Sándor nem figyelt a lába alá és belelépett.

Ezután vesszekedni kezdett az anyósával, aki az éjjelit a maradék tartalmával együtt a fejére borította.

"SZABÓ SÁNDOR AZT AJANLJA MINDENKINEK,

HOGY NE LEPJEN AZ ÉJJELIBE,

MERT FELKERUL A FEJERE!"

Ha utköszben a kishiró például kopasz embert látott meg, akkor azt dobolta, hogy az illetőnél hajnövesztőszer kapható. Ahogy visszaértek a kocsa alá, ahol a bált tartották, a kishiró érkezési sorrendben konferálta be az "állatokat". Aztán bejelentette, hogy: a biróné elvesztette az "eszméletét", aki megtalálja adja le a kishirónál, ő majd beadja neki! Majd mindenki elfoglalta a helyét az előre elrendezett kocsmában. Az asztalnál elfoglalta helyét a biró és a biróné, és a "tiszttség" általában egy jegyespárt illetett meg, őket a szüreti bált rendező fiatalok választották meg. A lehető legdiszesebben öltöztek, a birónénak gyöngyös kontya volt, ez a pár volt a legszebb az egész szüreti bálban. A csószlányok a kocsmaudvaron madzagra felkötözött szőlőre vigyáztak. A fiúk meg lopták a szőlőt. A lányok körülállták a "szőlős" területet. Ha valakit a lányok elfogtak, rögtön vitték a biró elé. A biróné mondta meg, hogy mennyit fizet a szőlőért. Volt olyan is, aki sokat lopott, azzal kifizették az összes szőlő árát. Ezután megkezdődött a mulatozás. A fiatalok és úzregék egyaránt mulattak, táncoltak. A zenét Biró János és Takács /Sudár/ Sándor bandája szolgáltatta. A biró hatalmas éjjélíg tartott, addig ő parancsolta a zenét is. A bál addig tartott, amíg a jókedv. Sokszor másnap reggel is nehezen széledt el a nép. Ha a zenészeket megfizették, akkor egy-egy csoportot zeneszóval kísérték haza.

ILYEN VOLT RÉGEN EGY SZÜRETIBÁL MESZTAGNYÓN.

KARÁCSONYI SZOKÁSOK

A karácsonyra való készülődés Katalintól, vagyis november 25.-én kezdődött.

Ezt az időszakot Adventnek hívták.

Ezidő alatt bál vagy lakodalom nem lehetett, mert ez éppen olyan nagy büjt volt, mint a húsvéti.

DECEMBER 13. LUCA NAP

Kora hajnalban a fiúk, legények mentek a házakhoz kotyolni egy olyan fadarabbal, amit a rossz kerítésekből lopkodtak, türdeltek ki, vagy a szomszédasszony favágójáról loptak. Loptak a fadarabon kívül tuskót és blfát is.

A hoshoz érve bekiabáltak: Szabad-e kotyolni?

Ha azt a választ kapták, hogy: Nem! - akkor a lopott tuskót a kijáratí ajtóhoz állították, hogy a gazdaasszony reggel ne tudjon kijönni.

Ez volt a bosszujuk, amiért nem engedték be őket.

Ha viszont a válasz: Igen - volt, akkor ahogy beléptek az ajtón ráültek a fadarabra úgy, hogy egyik végén ültek, a másik végét pedig kezükkel a két térdük között fogták. És rázendítették a versükre:

JÓ REGGELT A LUCÁNAKI
 LUCA FEKSZIK AGYABANI
 GYERE LUCA MENJÜNK EL,
 Mennyországba nyerjük el!
 KITTY-KOTTY, KITTY-KOTTY
 GELEGONYA KETTŐ
 BIRÓ HATAN TEKNYŐ!

A GAZDAASSZONYNAK ANNYI CSIBÉJE LEGYEN,
 MINT ÉGEN A CSILLAG,
 FÖLDÖN A FÜSZAL!
 KITTY-KOTTY, KITTY-KOTTY
 GELEGONYA KETTŐ
 MAJD HAJNAL LESZ,
 MAJD MEGVIRRAD!

KENDTEK ASSZONY HIZAJÁNAK OLYAN
 VASTAG SZALONNAJA LEGYEN,
 MINT A MESTERGERENDA!
 KITTY-KOTTY, KITTY-KOTTY
 GELEGONYA KETTŐ,
 NEKEM IS VAN KETTŐ!!

KENDTEK ASSZONY LÁNYÁNAK
 AKKORA CSÜCSÉ LEGYEN,
 MINT EGY BUGYOGÓS KORSÓ!
 KITTY-KOTTY, KITTY-KOTTY
 GELEGONYA KETTŐ
 NEKEM IS VAN KETTŐ!

Mikor a mondókájukat befejezték, a kotyolásért almát,
 diót kaptak.

Pénzt a háziak nem adhattak ki, mert az szerencsétlenséget
 jelentett.

Minél több volt a kotyoló, annál jobban örültek a gazdák,
 mert több fadarab gyűlt össze. A fadarabokat a gazdaasszony
 bedobálta a tyukokhoz. Ha sok volt, akkor jutott az istálló-
 ba, disznóólba is.

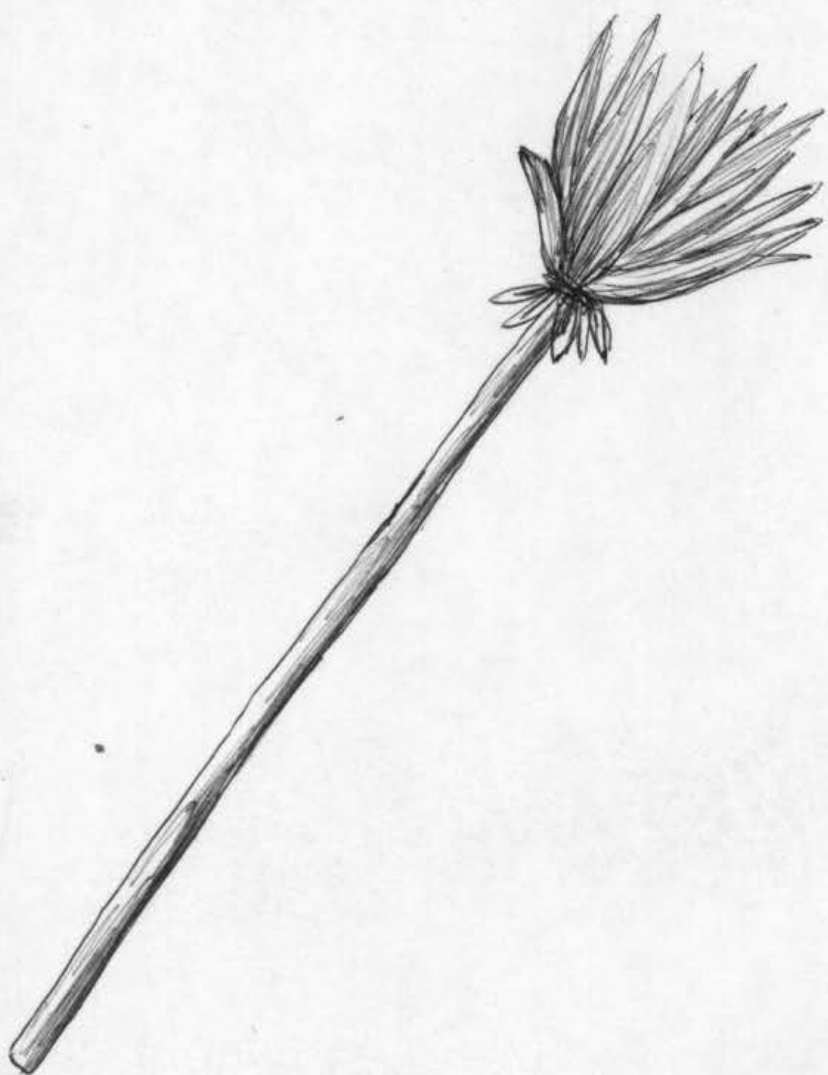
Ez azért kellett, hogy ami szerencsét a kotyolók kívántak,
 az mind meglegyen.

A háziasszony még a pemetet is bedugta a tyukokhoz, mondván:

"Kedves tikaim!

Fele tojjon, fele kotyujjon!"

16

A.

Pemétnek mondták a kukoricacső csomóját hosszú botra kötve. Ezt kenyérsütéskor használták, ilyen vizes pemettel dörzsölték tisztára a kemencében azt a helyet, ahol a kenyeret sütötték.

E napi szokások közé tartozott az is, hogy ilyenkor a gazdasszonyok sokat csavargtak.

Ez azt jelentette:

TÖBB CSAVARGÁS, TÖBB CSIRKE!

A vendéglátó háznál le kellett ülni, mert azt tartották, hogy az "állóvendég" elviszi a szerencsét, vagyis nem lesz kötlős.

Luca napján sem kötni, se varrni nem volt szabad, mert akkor nem tojnak a tyukok.

Ehhez a naphoz fűződik a következő év időjárásának a meghatározása is.

Ugyanis ettől a naptól kezdve 12 napon át amilyen idő volt, olyan időjárású hónapok követték egymást a következő esztendőben. Egy nap egy hónapot jelentett.

Lucakor kezdték el a LUCASZEK készítését is, ezt csak férfiak csinálták.

Ez egész karácsony szentestéig készült, minden nap csak annyit dolgozhattak rajta, hogy pontosan szentestére az éjféli misére készüljön el.

A széket aztán a homaljuk alá csapták, s úgy mentek a misére. A templomajtóban ráültek és akkor meglátták a boszorkányokat.

A fiatal lányok akkor is kíváncsiak voltak a jövőendőbelijük nevére, így a Luca naptól karácsonyig tartó sorssalással találták ki a majdani férj nevét.

12 fiú nevet irtak 12 cédulára, ezt egyformára összehajtogatatták.

Betették a párnájuk alá, és reggel felkeléskor egyet mindig kivettek, s elégették. Amilyen név maradt, olyan nevű lett a férj.

Az 1960-as években volt szokás a SZENTCSALÁDJÁRÁS.
 Ez a karácsony előtti kilenc estére vonatkozott.
 Kilenc családkhoz mentek, ezek a családok templomba járó családok voltak. Ezeknél egész este imádkoztak, énekeltek együtt a család tagjaival.
 Minden este másik háshoz mentek. A szentcsaládok egy szentkép jelképezték. Ez a kép egyik estétől a másik nap estéig volt egy-egy háznál.
 A szentcsaládjáró társaság az ajtó előtt énekelve kérte a szentcsalád bebocsátását.
 Ez az ének így hangzott:

SZALLAST KERES A SZENTCSALÁD,
 DE SENKI SINCSE? KI HELYET ADI!
 NINCSEN AKI BEFOGADJA
 ŐT, KI ÉGMEK-FÖLDNEK URA!

LEGALÁBB TI JÓ EMBEREK
 FOGADJATOK A KISDEBET!
 HAZATOKRA BOLDOGSÁG SZALL,
 HA BETÉR AZ EGI KIRÁLY!

Ezután kinyílt az ajtó, és bentről felhangzott a válasz:

NE SIRJ TOVÁBB SZÜZ MARIÁ
 NE MENJETEK MA MASHOVA!
 SZALLÁSUNKAT MI MEGOSZTJUK
 KIS JÉZUSKÁT BEFOGADJUK!

Ekkor a szentcsaládjárók bementek, a szobában egy muskátlival, gyertyával feldiszitett asztal állt. Ekkor tettek a szentképet. Utána körülterdzdelték és imádkoztak, énekeltek.

Lucától karácsonyig jártak a BETLEHEMESEK.

A betlehemesek vékony deszkéből egy kis házat építettek, amibe kis bölcsőt tettek, abban egy meztelen babát. A kis házban barmocskák, kis szilaj úkrök voltak kukorica-szárból, kéményseprőbaba, játékbabák. Nagyon szépen kidiszitették mohával, krepp-papírral egyaránt külsejét, belsejét.

Ezt vitte két angyal.

Az angyalok fehér ruhában voltak, szárnyaik kemény papírból készültek, és krepp-papírral diszitették.

A három dadó vagy pástor stüszéke kifordított bunda, fejükön is kifordított csucos bundacsapka.

Szakállt, bajuszt kenderkőcből ragasztottak.

Kezükhöz láncos botot vittek, ezzel csüszgettek.

A katonának beültözött ember katonakabátot viselt, szóval éppen úgy nézett ki mint egy igazi katona. Volt neki egy nagyon nagy kardja is.

A betlehemesek házról-háza jártak, s ahol beengedték őket ott eljátezották a kis betlehemes játékkukat.

Először a katona lépett be a háza és a következőt mondta:

**ALLJ PÉLRE TE BANYA,
NE NÉZZ MINT VASVELIA,
ALLJ PÉLRE ÉS NE SZÓLJ
TE SÁTÁNFÜLÜ KOFÁ!**

TAKARODJ SAROKBA
OTT LESZEN ÜLÉSEN
SZÖRÉTES PAZDERJA!

NEM AZERT JÖTTÜNK
HOGY ŐKET NEZZÜK,
HANEM A BETLEHEMI JÉZUS
ANGYALÁT MEGŐRIZZÜK!

Utána jöttek az angyalok, hozták a betlehemet.
A betlehemben egy gyertya égett, amely megvilágította
a házacská belsejét. Az angyalok énekelni kezdtek:

MENJÜNK EL BETLEHEM VÁROSÁBA,
OTT LÁTJUK JÉZUST A JASZOLBAN,
OTT ANGYALOK ŐRÜLNEK
VIGAN IGY ÉNEKELNEK,
PÁSZTOROK SZIVBŐL ŐRVENDEZNEK!
GLÓRIA! GLÓRIA!

Erre jött be az első dadó:

UHUUH! UHUUH!
JÓ ESTÉT A HAZIGAZDÁNAKI

Szólt a kint levő társának:

GYERE BE TE PAJTÁS,
MERT ODAKINN MEGFAGYOL!

Bejött a második dadó is, ő ezt mondta:

UHUUH! UHUUH!
PIRKÓCŰS? PÓRKÓCŰS, PULICÉROS
POCAKOS, SZERELMETES FIAIM!

Dehát a harmadik pásztor se maradhatott kinn.
Igy jött be:

LÁTTAM FIAIM, HAJTOGATTÁTOK
KULACSAITOKAT!
DE MIERT NEM VÁRTÁTOK MEG
EZT A VÉN GARIBACSICSA
ÖREGAPATOKAT?

És a vállukra vert a láncos bottal.
Aztán a belehembben levő babákat táncoltatták:

JUTKA, MARINKA!
SÖR, BÖR, PALINKA
JÓ VOLNA HA VOLNA!
HA EGYET IHA TNANK
DE JÓT MULATHATNANK!
MINDNYÁJANI!

Azt is éneklték, hogy:

VEDE RÁD PAJTÁS
EZ BUNDAT, EZ BUNDAT!
TE IS GRÁBLIS FURULYÁT, FURULYÁT!
FUJJUNK NEKI EGY NÓTÁT!
VIGASZTALJUK SZENT ANYJÁT!

A betlehemesekkel egy Szent Józsefnek öltözött férfi is
ment. Neki ezt a nótát fújták:

Ó, TE JÓZSEF MIT GONDOLTÁL?
HOGY ISTÁLLÓT VALASZTOTTÁL
ILYEN HIDEG IDŐBEN
ILYEN KEMÉNY NAGY TELBEN.

József erre így válaszolt:

MEGSZALLTAK A PÓHÁZAKAT
ÉS A VENDÉGFOGADÓKAT.
NINCS HELYE A JEZUSNAKI

A dadók lefeküdtek, "horokoltak" egyet, aztán a katona
csengetésére felkeltek, és azt kérdezték egymástól:

- Mit álmodtál pajtás?
- Hát én biz furcsát álmodtam!
- Hát mit?
- Azt, hogy a házigazdának annyi
penészes pénze volt, hogy tele-
rakta vele a taxisznyamat!
- A, hát én még furcsábbat álmodtam!
Azt álmodtam, hogy a házigazda
házának a mestergerendáján egy nagy
Pók mászkált.
/ez a pók a gazda lánya volt/
- Akkor én álmodtam a legfurábbat!
- szólt a harmadik dadó.
- Azt, hogy olyan hosszú kolbászt
Kaptam, hogy az egyik vége itt
volt, a másik meg pesten!

Most így költötték fel őket félálmaikból:

- GLÓRIA! GLÓRIA!

A katona és az angyalok énekelték a pásztoroknak:

PÁSZTOROK HOL VAGYtok,
TALÁN BÉZONY ALUSZTOK!
GYORSAN FEL IS KELJÉTEK
JÉZUS ELÉ MENJÉTEK!
MEGSZÜLETETT A KIS JÉZUS
NEKI ÖRVENDÉZZÉTEK!

A dadók felkeltek, szedték a cókócájukat, és bucsuzkodtak:

MOST MÉR TEHÁT INDULUNK? INDULUNK
MUZSIKALVA BALLAGUNK,
KÖSZÖNTSÜK MÉR MÁRIÁT
MÁRIÁNAK SZENT FIÁT!
JÓZSEF ÉS MÁRIA
ALLELLELUJAI!

Ezzel elmentek.

Fizetségül pénzt, kalácsot, diót, almát kaptak.

DECEMBER 24. KARÁCSONY BŐJTJE /VIGILLIÁJA/

Ez a nap karácsony előnapja volt. Egész nap bűjtöltek, napközben csak aszalt gyümölcsöt, este pedig sült tőköt ehettek, habár egész nap sütöttek-főztek, készülődtek az ünnepekre.

Az éjféli misére az egész falu elment. A lucások ilyenkor látták meg a boszorkányokat. Egy olyan szokás is járta a fiatal lányok körében, amelyet Lucától karácsonyig soroltak. Aki akkor azt elmulasztotta, most bepótolhatta. Azok a lányok, akik kíváncsiak voltak leendő férjük nevére - ki ne lett volna az - egy szép piros almát vettek a hó-nuk alatt a misére. Három misére kellett egymás után elvinni. Az első az éjféli mise, a második a karácsony első napi a harmadik karácsony második napi mise volt.

Ujév napján ezzel kiálltak a kapuba, és elkezdték enni. Amilyen nevű férfit láttak meg először, olyan nevű lett a jövendőbeli.

Régen a karácsonyfát nagy titokban díszítették fel a felnőttek. A gyerekeket ilyenkor elküldték valahová, hogy még véletlenül se lássák meg, hogy ki díszíti fel a fát.

A karácsonyfát a Jézuska hozza - így tudták.

A fenyőfát három fehér abrosszal letakart asztalra állították. A három abrossz a következő évi gazdagságot jelképezte. A fára almát, fényes papírba csavart diót, pattogatott kukoricát, papírból készült, kicsipkézett díszeket aggattak. Az asztal alá egy kis batyuban vagy kis kosárba szénát tettek. Mellé került a kukorica, ami köténybe volt.

Ezek biztosították egész évre az istállóban és a baromfi udvarban levő állatok elesését.

Az abrosszok alá került a kaszakó és a nagykés. Ezek azért kellettek, hogy jó vastag szalonna kerüljön az asztalra.

Az asztalra került még - a karácsonyfa alá - a család minden tagjának egy-egy ruhadarabja azért, hogy az egész család együtt, egészségben, békességben maradjon a következő évben is.

A karácsonyfa alá kerültek az ajándékok is. Persze ezek nem voltak olyan nagy, drága ajándékok, de a gyerekek ezeknek is nagyon tudtak örülni.

Ugy tudták, hogy a Jézuska hozza az ajándékot, ezért a legcsekélyebb dolog /pl. egy zsebkendő vagy harisnya/ is a ledrágábbat, legértékesebbet jelentette számukra.

DECEMBER 25. KARÁCSONY ELSŐ NAPJA

Karácsony napján az emberek egy kicsit tovább maradtak ágyban, mint máskor. Persze a misére mindenki odaért. Reggelre kocsonyát ettek krumplival.

Aztán szépen felöltöztek és mentek a templomba.

Karácsonykor még a legszegényebb háznál is a legfinomabb ételek kerültek az asztalra.

Ehédre töltött káposzta vagy baromfiús és kalács.

Ehéd után a felnőttek pihentek, a gyerekek is összegyűltek és játszottak.

Például egy ilyen társasjátékot:

T-tedd

V-vedd

M-mind

N-nincs

Ezt úgy kellett játszani, hogy a kockát gurították, és ha az a betű jött, hogy M akkor a banknak nevezett dobozból mindent kivettek, ha pedig a T betű maradt felül, akkor az összes pénzt /vagyis a gombokat/ be kellett tenni a bankba.

Karácsony napján a szemetet sem volt szabad kiönteni. Összesöpörték a konyha sarkába és csak a karácsony utáni napon öntötték ki, akkor is a kertbe a gyümölcsfákra, hogy jó termés legyen a következő esztendőben.

DECEMBER 26. KARÁCSONY MASNAPJA

Karácsony másnapján Istvánt köszöntötték, utána pedig Jánost.

A köszöntők szövege általában azonos volt, csak a nevek változtak.

János köszöntő:

MAK MEGJÖTTÜNK ESTÉRE? ESTÉRE
JÁNOS KÖSZÖNTÉSÉRE!
JÁNOS LEGY EGÉSZSÉGS!
HOGY MEGÉRTÜK NAPODAT? NAPODAT
SZÜZ SZENT PÁTRIUSODATI
ÁLDJAD A JEZUSODATI!

A CSILLAGOK DERÜLNEK,
AZOK MESSZE KERÜLNEK
AZÉRT JÁNOS IDEJÖTTÜNK
KÖSZÖNTÉSÉDRE!

TISZTELETES, BECSÜLETES
AJANDEKODRA!
HOGY AZ ISTEN MEGTARTSON!
FEJEDRE ÁLDÁST NYUJTSON!
HOLTOD UTÁN MENNYORSZÁGBAN
JOBBRA ALLITSON!

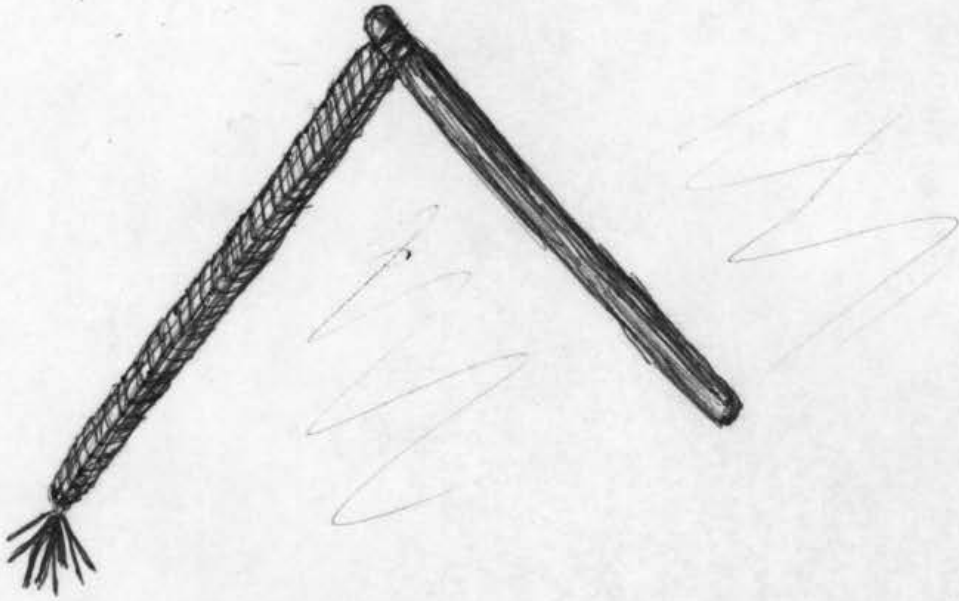
AZÉRT KÜLDÖTT A SZENT
JÁNOS ATYJA,
HOLNAP LESZ A JÁNOS NEVEHAPJA!
HORDÓJÁNAK CSIKÓROGJON CSAPJA,
KÖSZÖNTŐKNEK FÉLRE ÁLLÓ KONTYA,
CSÁRDÁS KIS KALAPJA!

Régen is szerették az emberek átkölteni az énekek szü-
vegét.

Igy hangzik egy átköltött karácsonyi ének:

SISSÜNK, NE KESSÜNK
KOCMA FELÉ MEHESSÜNK!
OTT MERIK A SZILVÓRICÁT,
A SZÉP MÁRICÁT!
HÁROM KRAJCAR EGY VAJLINGJA
SZIVEM NÁRICÁT!

Ó, SZÜRSEBÓ, RONGYOS CSIZMADIA,
GOROMBA VARGAI
LISZTES MOLNAR,
NYALKA TAKÁCSOK,
ÁRTATLANOK MIND A KOCSMARCSOK,
MINT AZ ANGYALOK!

APRÓSZENTEK

A fiuk, legények, de még az idős emberek is erre a napra korbácsot fontak. Ez nyole szál fűzfavesszőből készült. Négyszögletes alaku lett, úgy hogy ahova ezzel odacsaptak, annak sokáig érezték a helyét és hozták nyomait. Kora reggel mentek a korbácsolók, s meg sem várták, hogy beengedjék őket, berontottak a házba, és már csapkodták is a fehérszemélyeket.

Közben ilyeneket kiabáltak:

- Friss légy!
- Jó légy!
- Egészséges légy!
- Keléses ne légy!
- Úgyes légy!
- Jó kapás légy!
- Szófogadó légy!
- Ha vizért küldenek, borért menj!

Ahány jókívánságot mondtak, annyit üthettek.

SZILVESZTERKOR az volt a szokás, hogy "tollas" pogácsát sütöttek. Mindenki /a család minden tagja/ számára készült egy pogácsa, amelybe egy fehér libatollat szúrtak, és úgy rakták be a sütőbe sülni.

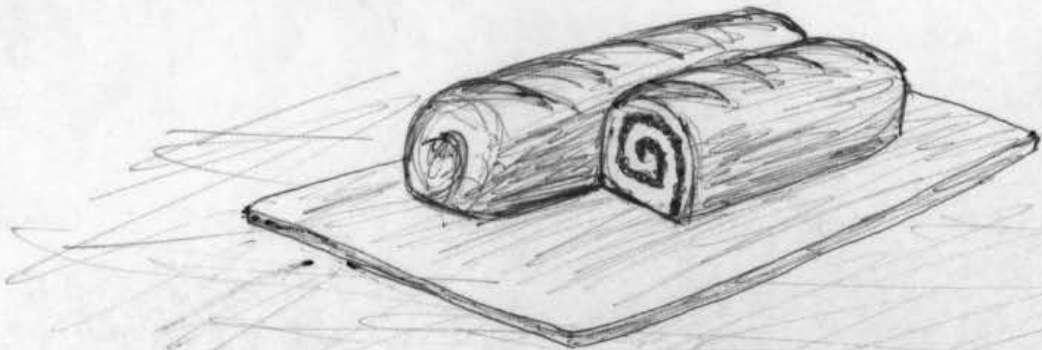
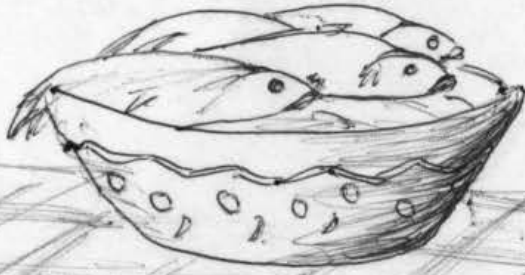
Úgy rakták, hogy a szélén a legidősebb családtag pogácsája volt és így tovább kor szerint.

Akinek a pogácsáján a toll megpörkölt az a következő esztendőben beteg volt.

Akién pedig a toll előgett, az meghalt az új évben.

Szilveszterkor mindig volt bál.

Egész este ettek-ittak, táncoltak. Pontban éjfélkor a rendezőstől valaki bekiáltotta, hogy:

BOLDOG UJ EVET!

Ekkor együtténekeltek:

Ó, SZÉP JÉZUS,
EZ UJ ESZTENDŐBEN
LÉGY HIVEIDDEL Ó, MARIA!
ESELEZZ ÉRETTÜNK
ÉDES REMENYÜNK!
HOGY EZ UJ ESZTENDŐBEN
MINDEN ÜGYEINKBEN
TEHESSÜNK
JÉZUS DRAGA KEDVÉRE!

A közös ének után a barátok egymásnak nagyon boldog minden jóban bővelkedő új esztendőt kívántak. Ekkor is számított, hogy ki kívánt először boldog új évet, férfi vagy nő. A férfi szerencsét jelentett.

UJÉV

Újév reggelén a regülők elöszönlötték a házakat, eltelítették a háziakat jókívánságaikkal. Ezért csacrébe a pénzen kívül bármit kaphattak., pénzt ugyanis ekkor sem volt szabad kiadni a háztól.

Ebédre halat vagy disznóhúst ettek. Azt tartották, hogy a hal sok pénzt hoz, a disznó pedig "beturja" a házba a szerencsét. Tyukhúst azért nem ettek, mert az kikaparja a szerencsét.

Újév reggelén ha férfi ment először olyan háshoz, ahol volt szarvasmarha, akkor bikát, ha nő ment, akkor meg uszót borjadzik a tehén abban az évben.

Kisfiúk köszöngője:

KICSI VAGYOK, SZÉKRE ALLOK,
ONNAN EGY NAGYOT KIALTOK,
BOLDOG UJÉVET KIVÁNOK!

Az ujév után szürke hótköznapiok jöttek, ezt a téli időt hasznos munkával töltötték. Az állatok reggeli és esti etetése közötti időben a konyhában foglalatoskodtak. Az asszonyok kendert és gyapjút fontak, csumaszatyrot kötöttek, varrtak, hozgoltak.

A jobb minőségű kendert vékonyabbra fonták, ebből a takács lepedővásznat, asztalneműt szőtt. Pamuttal szőtte, így finomabb és fehérebb lett az anyag. A kendő hitványabb részét vastagabb szálra fonták, ebből szákot, szalmaszákot szőtt a takács.

A gyapjút is hasonlóképpen osztályozták, a vékonyabb fonalból kabátokat, zoknit, mellényt kötöttek, a durvábból tutyit hozgoltak.

Ebben az időszakban készültek a csumaszatyrok.

A csoma a kukoricacsövet védő réteg.

A csumaszatyox készítésének műveletei:

Először a csomát keskeny csikokra hasították, a végét hegyesre vágták és vízbe megáztatták. Ha festett szálakat akartak, akkor színes lében tartották.

Az áztatás azért kellett, hogy a csoma könnyen csavarodjon, hajoljon.

A szatyox készítéséhez egy ráma is kellett.

Ebbe szögek voltak verve; a szögek a szatyox szája helyén álltak.

Tehát: ezekbe a szögekbe akasztották bele a szálakat, így a táskának a szája nyitva maradt.

A rámat függőlegesen behálózták, majd mikor ez készen volt, akkor kezdtek elvisszesintesen fűzni a szálakat.

Most kerültek bele a színes szálak, ezek adták a mintákat. Mikor ezzel készen voltak, levették a rámaról. Fület csináltak neki, és így már kész is volt a szatyox.

De nemcsak a nők szorgoskodtak, hanem a férfiak is. Fűzfavesszőből kosarat fontak, de készült kenyérszakajtó is. Ezt szuppszalmából fűzfavesszővel fonták. A kosárfonás mellett más dolog is várt a férfinépre. Ugyanis azokat a szerszámokat, amelyekkel nyáron dolgoztak, rendbe kellett hozni. Ilyenkor pótolták a "gráb-
la" /gereblye/ hiányzó fogait, meg a többi szerszám elhasználdott nyeleit cserélték ujakra. De bizony nem csak cserélték, hanem saját maguk faragták. A fadarabot először fejszével formára alakították, majd szijoszéken finomították, egészen addig, amíg rendes, szép formáját el nem nyerte.

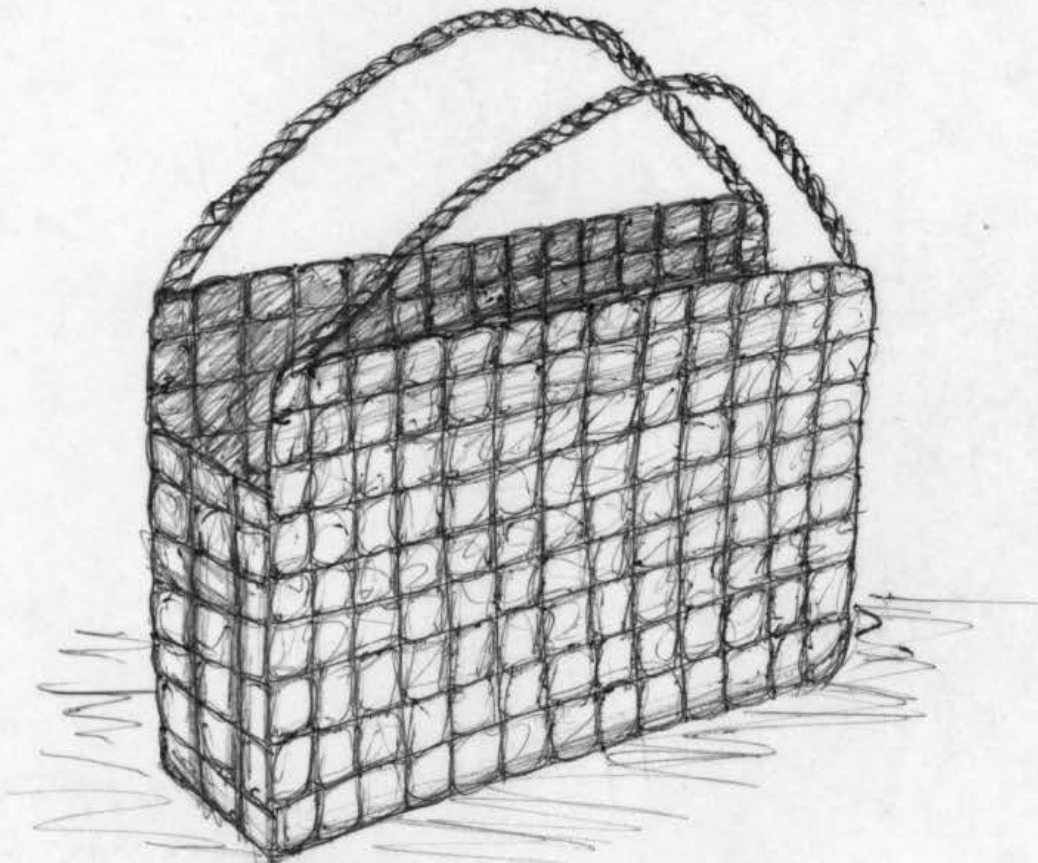
A téli munkák közé tartozott a kukoricamorzsolás és a tollfosztás.

Téli estéken, más dolog híján egy-egy családnál többen összejültek, segítettek.

Hogy kik?

Hát akikat a ház gazdája meghívott. Elmentek az ismerősökhöz, barátokhoz és megkérték, meghívták őket, hogy segítsenek.

A házigazda arról is gondolkodott, hogy a vidámság se hiányozzék. Meghívottak között mindig akadt egypár "jóbeszélő" ember is.

101

Tollfosztáskor ezt is énekelték:

HARANGOZNAK A MI KIS FRIUNKBAN,
ÉDESANYAM MENJEN EL A TEMPLOMBA,
IMADKOZZON A JÓ ISTENKÉHEZ,
HOGY A FIÁT SEMMI BAJ NE ÉRJE
ODAKINN A MESSZI IDEGENBEN.

ODAHAZA NÁDFEDELES KIS HAZ,
ABLAKÁBAN SIRDOGAL EGY KISLÁNY,
NE SIRJ KISLÁNY SZEBB LESZ,
JOBB LESZ MEGLÁSD,
HA MAJD EGYSZER VIZONTLÁTJUK EGYMÁST
ODAHAZA SZÉP MAGYARORSZAGON;

MOST, HOGY HAZA SEGITETT AZ ISTEN,
OLYAN ÁRVA, OLYAN KIHALT MINDEN,
AZ HAGYOTT EL, AKIT UGY IMÁDTAM,
AKIÉRT ÉN MINDIG HAZAVÁGYTAM
JOBB LETT VÓLNA MESSZE IDEGENBEN;

61

A disznóvágásnak karácsonytól húshagyó keddig meg kellett lennie, utána hosszú böjt következett.

A disznóvágásra is hivatalos volt minden rokon, barát.

A bűllég /disznóvágó/ vágta le az állatot. 2-4 ember segített neki a lefogásban, egy aszony pedig keverte a vért. Erre később a hurka készítésénél volt szükség.

A levágott disznót szalmába bugyolálták és meggyújtották. Ezzel égették le az állatról a szőrt. Ezt legalább háromszor ismételték. Egy-egy perzselés között késsel levakarták a hizó testét.

Utána szépen lemosták és disznóbontó székre fektették fel hanyatt. Ekkor a bűllég egy keresztet vágott az állat hátsára, egy gyereknek pedig meg kellett sózni.

Amíg sózta, a bűllég rávágott a kezére, s közben azt mondta: SICC!

Ez azért kellett, hogy a gyerek ne legyen torkos.

Eztán levagdalták a hizó csőseit, ezeket pedig a gazdaszony dobálta be a disznóólba, mondván:

"Fele gőbe, fele kan!"

És csak most kezdődött el az igazi disznóvágás. Először a négy combot vágta le, aztán következett a hasa. Mikor ezt vágta, mindenkinek közel kellett menni és nagyot nevetni. Ettől lett vastag a hizó szalonnája. A továbbiakban már minden háznál másképp bontották a disznót.

Kását főztek, hurkát, kolbászt tölthettek, disznósajtot készítettek. Tölthettek kukoricakásás és rizskásás hurkát is.

Amikor a kása abalében megfőtt, egy részét szépen tányérokra rakták, tetejére húst tettek, és küldték a szomszédokba, környékre. Legalább 5-6 ilyen tányért küldtek szét. Aki kapott, az tudta, hogy ezt illik visszavinni.

Ezt a tányért hívták kostolónak.

Amikor a dísznövágást befejezték Unnapi vacsorát, dísznótort rendeztek.

Sült hurka, kolbász, töltött káposzta volt, finom borral s jó hangulattal. Ekkor jöttek a nyáradugók.

Nyitottak egy kis rést az ajtón és egy hosszú boton kis cédulát dugtak be, amin szépen kértek a maradékokból.

Volt olyan vicces gazda, aki nem hurkát, kolbászt akasztott a botra, hanem a dísznó hólyagját.

Ilyenkor aztán "bemérgedtek" a nyáradugók és egy másik cédulát dugtak be.

Volt ezen minden butaság, még ilyen is:

Mari néni valagán
kinyílt a tulipán,
Pista bácsi lerágta
Azt hitte, hogy salátát!

Ekkor már biztosan kaptak mindenféle jót.
Sőt, legtöbb helyen be is hívták őket, és együtt ettek,
ittak tovább.

A téli munkák belenyulettak a farsang idejébe. Ilyenkor nagyon sok lány férjhez ment, mert ez az időszak is az ismerkedési alkalmak közé tartozott. Batyusbálokat is ekkor rendeztek. A bálba a lányok az anyjuk nélkül nem mehettek el. Az ünnepségre a lányok a süteményt, a fiuk az italt vitték. A teremben a fal mellé székeket raktak, ide ültek az édesanyák, akik a lányukat kísérték. A lányok az anyjuk mellett álltak, és tánc közben is az anyjuk előtt voltak.

Igaz, hogy sokan összekerekültek, de maradtak ugynevezett vénlányok is, akik már sok hushagyót megértek, mégis pártában maradtak.

Velük aztán meghuzatták a tuskót.

Az ajtóra kívülről madzagot kötöttek, a madzag végén egy tuskó volt. /A lány persze erről semmit nem tudott. Olyankor kötötték a kilinczre, amikor tudták, hogy a lány a házban van./

Kopogtak, s mivel a "szabadra" senki sem jelentkezett, a lány kénytelen volt maga ajtót nyitni. Ahogy nyitotta, huzta a tuskót is.

Ekkor a tuskósek így csufolták:

HUSHAGYÓ, HUSHAGYÓ,
ENGEN ITHON HAGYÓ!

A lány nagyon szégyelte magát, hogy így megcsufolták.

A farsang hushagyó kedden fejeződött be. Ehhez a naphoz sok szokás fűződik.

Hushagyó kedd hajnalban morzsolták le a vetőmag kukoricát, hogy a kánya ki ne tudja szedni a földből.

Ez a nap küldönbén is nagy Unnepnek számított, ugyanis ez volt az utolsó "mulatozó" nap, ezután kezdődött a 40 napos bűjt.

Hushagyókedden még ettek-ittak, vigadtak, zsirral főztek, de délután kizsurolták a tepsiket, kifőzték a cserépedényeket, hogy egy csepp zsir se maradjon rajta.

A bűjt ideje alatt csak tökmagolajjal főztek.

Este maszabált rendeztek, de ez csak éjjelig tartott, mert éjfél után megkezdődött a hosszú bűjt.

A húsvét előtti hat hetet a rá jellemzővel elnevezték.

I. CSONKA hét: hamvazó szerdával kezdődött

II. SÜKET hét: ezen a héten vetették a mákot.

Amíg vetették, nem volt szabad megszólalni, mert megkukacosodott a mák.

III. GUZSA hét: Ilyenkor nem ültettek tyukot, mert "Rajta-döglött" a tojásokon.

IV. FEKETE hét:

V. VIRÁG hét: A hét a nagytakarítások, virágókertek rendbetételének ideje volt.

VI. NAGY hét: Ezen a héten szoktak krumplit, zöldséget vetni. Ez azt jelentette, hogy nagy és bő lesz a termés.

Nagypéntek reggelén az asszonyok nem mertek tüzet rakni a konyhában, mert aki a faluban először gyújtott be, ahhoz mentek a csótányok és egyéb férgek.

Azért volt rendbontó is, ő úgy tartotta ezt a szokást, hogy kora reggel a ház tüvét körbe megsöpörgette, így nyugodtan begyújthatott először.

Ezen a napon egész napos böjt volt, semmi zeirosat nem lehetett enni.

Nagyszombaton reggel megkezdődött a sütés-főzés. Készültek az egyszerű, de finom sütemények, főtt a sonka. De a sok finomságból csak húsvét napján ehettek. Nagyszombaton késő este nagy körmenetet tartottak. Ezen ott volt az egész falu, ez volt a feltámadási körmenet.

Húsvét reggelén elvitték a templomba megszenteltetni.

Egy szép kosárban vitték, általában a ház nagylányai.

A pap megszentelte a kosarat, amiben sonka, torma, főtt tojás, kenyér, ső volt.

Hazafelé szinte már versenyfutás volt, mert aki legelőbb ért haza, az volt abban az évben a legjobb kapás.

Délután a fiatalok a Patakszerű melletti réten tojást dobáltak. Gurították, dobálták egymásnak. Emelyik eltűrt azt megették. Ha megunták körbeálltak és játszottak.

Húsvét másnapja a locsolás napja.

A fiúk, legények illatos vízzel kopegtatták be a lányos házakhoz már kora reggel. Meglocsolták a nőket, hogy egészségesek, termőek legyenek.

A locsolásért hímestojást, süteményt, italt kaptak.

Húsvétkor egy hétre volt a mátkés, vagyis: a barátnők egymásnak, vagy aki szerette volna valakivel a komaságot, komatálat küldött. Ebbe a táliba /ami díszes volt/ tojás, sütemény került. Valaki mással küldték el.

Az így készült:

KOMATÁLAT HOZTAM
MEG IS ARANYOZTAM
KOMA KÜLDTE KOMÁNAK
HOGY VÁLTSA KI MAGÁNAK
HA NEM VÁLTJA MAGÁNAK
KÜLDJE VISEZA KOMÁNAK!

Ha elfogadták az ajándékokat, akkor az ajándékozott is küldött vissza egy tálat.

A jó idő beálltával megkezdődött a kapálás, majd az aratás.

Az aratást nemcsak a falubeliek végezték, hanem jöttek a summások is. Őket az uradalom helybeli tisztje /intéző úr/ fogadta fel.

A summások meseze vidékről vándorolt nyári alkalmi munkások voltak.

Ők költötték a következő dalt is:

SÁNDOR BÁCSI ZÁRJA BE A MAGTARJÁT
MERT MINEKÜNK FEHER BABOT UGYSEM AD
ETTÜNK MI MÁR HAT HÓNAPBAN ELEGET
A JÓ ISTEN SZAKASSZA RÁ AZ EGÉT!

A SZAMADÓ ELADTA A SZALONNAT
SÁNDOR BÁCSI ZSIR ÁRÁN VETT ZSEBÓRÁT.
A ZSEBÓRA KITYEG-KETYEG A ZSEBBEN
AZERT SZÁRAZ A DARÁS MACSIK TETEJÉ.

Mikor vége volt az aratásnak és a summások hazaindultak így búcsúztak:

SÁNDOR BÁCSI ALLJON A JOBB SZÁRNYÁRA
KISÉRJEN KI MINKET AZ ALLOMASRA
MERT MIÉRTÜNK JON A VONAT SEBESEN
TI MEG LÁNYOK SIRJATOK KESERVESEN!

Régen a lányok és a fiúk külön iskolába jártak, a mesztengyősi lányok a zárdában tanultak, őket apácák tanították.

Ezek a fiatalok csak a bálokban találkozhattak igazán /egy-egy tánc erejéig/.

De nagyon kellett vigyázni a fiúnak, hogy mennyit és milyen hangon beszélt a lánnyal, mert ha sok volt a beszéd, már a pletykás vénasszonyok össze akarták őket házasítani.

A polgári esküvő /ahivatalos/ mindig szombaton volt, ez a községházán történt, itt a két tanu jelenlétében a jegyző írta be az összeadott felket.

Ezen a hivatalos esküvőn csak a menyasszony, a vőlegény, a két tanu és a jegyző volt jelen.

A polgári esküvőn a menyasszony nem fehér ruhában, hanem sötét, alkalomhoz illő komoly szoknyában.

De az igazi esküvő / a templomá/ vasárnap volt, a lakodalommal együtt.

A fiú a keresztapját kérte fel, hogy kérje meg neki a kiválasztott lányt a szüleitől. Ugyanis régen nem a lány döntötte el, hogy kihez megy férjhez, hanem előszörban a "családi tanács". A fiú nem udvarolhatott nyíltan, először csak ablakon keresztül, s mikor már komolyabbra fordult a dolog, ekkor mehetett be a lányos házba, de ott is inkább a szülőkkel beszélgetett, előszörban az ő tetezésüket kellett megnyernie.

Ha a szülőknek megtetezett a fiú, és igent mondtak, megtartották az eljegyzést /a kézfogót/, csak azután indulhatott az első vőfény és a násznagy meghívni a lakodalomba a násznépet.

Szépen kiültöttek egy botra rozmaringot és színes pántlikákat kötöttek, úgy indultak utnak.

ADJON ISTEN BÉKESSÉGET E HAZ NÉPÉNEKI
 KELLEMES KÖTELESSÉGÜNKNEK TESZÜNK MOST DLEGET,
 KÉT IFJU, KI EGYMAST NAGYON SZERETI
 ELHATÁROZTAK, HOGY ÉLETÜKET ÖSSZEKÖTIK.
 E HAZ NÉPET TISZTELETTEL MEGHIVJAK
 S A LAKODALOMBA SZIVÉSEN LATJAKI

A kézfogón a fiú jegy-gyűrűt adott a lánynak, a lány pedig három szép diszszszekendőt ajándékozott vőlegényének. A kék, fehér és rózsaszínű szekendő széle azzsurozva volt és a szélében ott volt a lány keresztnevének kezdőbetűje. Ezeket a kendőket a legény vőlegény ideje alatt az Unnep-lő ruháján viselte.

Az esküvő előtti három vasárnapon a pap a templomban kihirdette a házasulandó feleket:

TAKACS JÁNOS MESZTEGNYŐI LAKOS KOVÁCS
 ELJEGYEZTE KRIZSÁN KÁROLY HAJADON
 LEÁNYÁT MARGITOT,
 HIRDETNETNEK ELŐSZÖR. /itt berepítette a cősulát/
 AKI EZEK KÖZÖTT VALAMI HAZASSÁGI
 AKADALYT TUD, AZ TARTSA KERESZTENY
 KÖTELESSÉGÉNEK AZT A PLÉBANIAN
 BEJELENTENI.

Amikor a harmadszori hirdetés is megtörtént, az asszonyok már mondogatták:

NA, A MARGITNAK IS BEHASÍTOTTÁK
HARMADSZOR IS A FÜLÉT!

Ez azt jelentette, hogy nemsokára asszony lesz belőle, vége lesz a "jó világnak".

A lakodalom előtt már egy héttel megkezdődött a nagy sütés-főzés.

A lakodalmat a lányos háznál tartották, ide jöttek a segítők, a szakácsnők, innen vitték el a lányt a lakodalom után.

Az ügyes asszonyok sokféle finom süteményt készítettek, szép kuglófok, sok kalács került a násznép elé.

Huslevest főztek, tyukot, kacsát, libát sőt még disznót is vágtak a nagy ünnepségre, mert bizony egy-egy lakodalomban elég szép számmal voltak vendégek.

Az innivalót a vőlegény hozta. Ez általában bor volt, de volt finom házipálinka is.

A menyasszonynak szépen varrt hosszú fehér ruhája volt, fekete cipővel. Fején hosszú fátyol mirtuszkoszorúval. Menyasszonyi csokorja is fehér virágokból volt készítve. Már előre megvarratták a menyecske ruhát is, ez általában piros-fehér pöttyös szoknya volt piros kendővel. Ezt mind a vőlegénynek kellett fizetnie, míg az ara csak az inget vette a vőlegénynek.

A vőfények a koszorúslányoknak csokrot, a koszorúslányok pedig vőfénybokrétát vettek a vőfényeknek.

A lakodalom napján a koszorúslányok hosszú, rózsaszínű ruhában, hajukban is rózsaszínű virággal jelentek meg a vőlegényes háznál.

Összeálltak a párok, csokrot, bokrétát cseréltek.

Öseze gyűlt a násznép is és indultak nagy zeneszóval a menyasszonyért.

HALLJUNK SZÓT URAIM!
 TISZTELT GYŰLEKEZET!
 ISTEN SZENT NEVÉBEN INDULJUNK EL INNÉT
 CSINDES BÉKESSÉGBEN!
 VŐLEGÉNY URAMNAK KERESSÜK FEL PÁRJÁT
 AZ Ő DRÁGA KINGSÉT, KEDVES MENYASSZONYÁT!
 SZERBZZÜNK MA NEKI KEDVES BOLDOGSÁGOT
 HOZZUNK KEBLÉRE EGY SZÉP GYÖNGYVIRÁGOT!
 ELŐSZÖR AZ ISTEN HAJLÉKABA VISSZÜK
 HOL SZENT ÁLDÁS UTÁN BOLDOG LÉSZEN? HISSZÜK
 INDULJUNK EL TEHÁT ISTEN SZENT NEVÉBEN!
 JÖJJENEK UTÁNUNK MINDNYÁJUKAT KÉREM!

A menetet az első vőfény vezette. Utánuk a vőlegény az első koszoruslánnyal, őket pedig a koszoruspárok, majd az örömszülők, keresztaszülők és a többi násznép követte. A lányos házhoz érte kikérték a menyasszonyt, aki az ajtóban állt, jobbán édesepjével balján édesanyjával. Persze a bucsuztatásnál és ahogy kísérték ki a menyasszonyt sirt a két szülő és sirt a lány is.

Ha nem volt sirhatnékja akkor is, mert különben megszólaltak volna az egész családot.

De általában olyan szép volt a bucsubeszéd, hogy meghittségében mindenki elsírta magát.

HALLJUNK SZÓT URAIM!

MA HAJNALBAN ALIG HOGY VIRRADT A REGGEL
 ÜSSZEGYJLEKEZTÜNK SZÉP SZÁMOS SEREGGEL
 JÖTTÜNK AZTAN TISZTES HAJLÉKUKHOZ VÉGRE
 KÉLVES MENYASSZONYUNK NAGY TISZTELETTEL
 NASZNAGY URAKHOZ VAN EGY KIS KÉRÉSÜNK
 OTT KINT VÁRAKOZIK SZÉP SEREG VENDÉGÜNK
 LEGYENEK SZÍVESEK ŐKET BEFOGADNI
 MI SEM FOGUNK ÉRTE ADÓSAK MARADNI!

Búcsúztató:

HALLJUNK SZÓT URAIM!

CSENDES BEKÉTÜRÉST KEREM MOST TÖLETEK
 MERT BUCSUZÁSOMRA NYELVEM ALIG REBEG!
 MENYASSZONYUNK HELYETT ÉN MONDOM BUCSUJÁT
 ÉDES HAJLÉKÁTÓL VALÓ ELVÁLÁSÁT!
 NEMEZ AZ ELVÁLÁS SZIVEM AZT ZOKOGJA,
 DE MOST MÁR AZ IDŐ BALLAG INDULÁSRA,
 NA VÁLTOZIK ÁT ÉLTEINK UTJA
 VAGY SIRIG ÜRÖMRE, VAGY SIRIG BURA.
 MIKÉNT IS KEZDJEM BUCSUZÓ SZAVAIM
 MOST A KÉT SZEMEMBŐL HULLANAK KONNYEIM.
 ISTENEM ADJ ERŐT NYELVEMNEK
 HOGY RÖSZÖNETET TUDJAK ADNI
 DRAGA SZÜLEIMNEK!

ELŐSZÖR IS JÓ APÁM TEHOZZAD FORDULOK
 BUCSUSZAVAIMMAL TEHOZZAD SZÓLOK
 MEGBOCSÁSD HÓ APÁM? AMIVEL VÉTETTEM
 HA VALAMI SZIVED BÁNATTAL, SÉRTETTEM
 ERRESZD MOST UTJARA A TE JÓ LEÁNYODAT
 KI FÁJDALMAS KÖNNYIVEL ÜNTÜZI AZ UTAT.
 MIELŐTT MOST AZ ATYAI HAZBÓL KILEPEK
 TŐLED KÖNNYEZŐ SZEMMEL BOCSÁNATOT KÉREK
 BOCSÁNATOT KÉREK? MERT MEGBÁNTOTTALAK,
 VAGY TÉGED SOKSZOR MEGSZOMORITOTTALAK
 DRÁGA JÓ ÉDESAPÁM FELEDD EL EZEKET
 AZ ISTEN ÁLDJON MEG EZEKÉRT TÉGEDET
 ERES JÓSÁGODAT SOHASEM FELEJTEM
 HŰ SZERETŐ SZIVVEL NEVESETEL PRL ENDEM.
 KIVÁNOK ELETEDRE SOK SZERENCSEÉT, ALDÁST,
 HOGY SZERETŐ SZIVVEL VISZONTLASSUK EGYMAST
 KEDVES ÉDESAPAM
 ÁLDJON MEG AZ ISTEN ELETED UTJANI

56.
KEDVES EDESANYÁM

JER KÖZELEBB HOZZÁM

BORULJ A NYAKAMBA, MERT NEVELŐM VOLTÁL.

ELMEGYEK E HAZBÓL, AHOL EGYÜTT ÉLTÜNK

AHOL JÓBAN-ROSSZBAN VOLT EGYÜTT SOK RÉSZÜNK,

AHOL MINT JÓ ANYÁM GONDOMAT VISELTED

S ÉJJEL-NAPPAL KEIVEMET KERESTED.

TE IRÁNYÍTOTTAD EDDIGI UTAMAT

KEBELEMBŐL ELJÚZTAD MINDEN KIS GONDOMAT.

ÉI VISELJEN GONDOT SZEMÉLYEDRE,

AZ ISTEN ÁLDÁSA SZALLJON MOST FEJEDRE.

KÖNNYEZNEK SZEMEIM

REGRETTED A SZIVEM,

MERT EDESANYÁM EL KELL VÁLNOM NEKEM.

MOST ELMEGYEK TŐLED, MASFELÉ HALADOK

TOVÁBBRA IS JÓ LEÁNYOD MARADOK.

CSAK AZERT AZ EGYÉRT KÖNYÖRGÖK TENEKED

TARTSD MEG IRÁNTAM VALÓ MINDEN SZERETETED

LEGY SZERETŐ ANYÁM

HA MÁR NEM LESZEK VELED

ÁLDJA MEG AZ ISTEN

MINDEN LÉPÉSEIDET!

HOZZÁTOK SZÓLOK MOST KEDVES TESTVÉREIM
 KIKKEL EGYÜTT TELT EL VIDÁM GYERMEKSÉGEM.
 MÍG ÚJ SZÁLLASOMRA TÖLETEK ELÉREK
 ISTENTŐL RÁTOK IS EZER ÁLDÁST KÉREK.
 SZÁLLJON REÁTOK ANNYI ÁLDÁSA AZ ÉGNEK
 AHÁNY HARMATCSEPPJE VAN A VIRÁGOS RÉTNEK.
 EDES SZÜLEINKET NAGYON SZERESSÉTEK
 GONDOT HOZZAJUK SOHA NE ENGEDJETEK.
 TÖLETEK E KÉRÉS A BUCSUZÁSON
 SZIVBŐL KIVÁNOK SOK BOLDOGSÁGOT!
 AZ UTÁTOK MINDIG RÓZSÁS? BOLDOG LEGYEN
 AZ ELETETEK SOHA TÖVISES NE LEGYEN!
 NE TUDJÁTOK MEG SOHA, MI A KESERŰSÉG
 CSAK EZ LEGYEN MINDIG:
 SZERETET S BÉKESSÉG!
 KEDVES TESTVÉREIM,
 HÁT ISTEN VELETEK
 MÉG EGYSZER KIVÁNOM,
 HOGY BOLDOGOK LEGYETEK!

KEDVES JÓ SZOMSZEDOK
KIK JELEN VAGYtok, ROKONOK
BARÁTOk ÁLDJON MEG AZ ISTEN
BENNETEKET MIND,
HOgy E FÖLDÖN NE ÉREZZÉTEK
PÁJDALMAT ES KINT.

ISTEN VÉLED HAZUNK
DRAGA KICSI HAJLÉK
BENNED ÖRÖK BOLDOGSÁG LAKOZZEK!
EGY ELSZÁLLT MADÁRNAK
AZ A KIVÁNSÁGA,
SZALLJON EZEN HÁTRA
AZ ISTEN ÁLDÁSA!

BEFEJZEM BUCSUZÁSOMAT
ÁLDJA MEG AZ ISTEN HALLGATÓIMAT
INDULJUNK EL INNEN
CSENDES BÉKESSÉGBEN
TOVÁBBI UTUNKAT
VEZÉRELJE ISTEN!

57.

A bucsuzást befejezve elindultak a templomba.

Elől ment a két násznagy a párjával, a nyoszolyóasszonnyal. Ők voltak a menyasszony és a vőlegény keresztszülei.

Utánuk a menyasszony az első vőfénnel. A menyasszony fátyolának végét kis koszorúslánykák és kis vőfények vitték, hogy ne söpörje végig az utcát.

Majd a vőlegény következett az első koszorúslánnyal és így tovább a többiek.

Utközben a koszorúslányok a már előre megsütött perccet dobálták a bámészkodóknak, a vőfények pedig kiváltak néha a menetből és mindenkit borral kínáltak, igyanak az ifju pár egészségére.

Sok nézője volt a lakodalmas menetnek, hiszen a zenészek olyan csinnadrattával vonultak, hogy a falu másik szélén is lehetett hallani.

De ők csak a templom ajtajáig mehettek, ott a zenét abbahagyva csendesen várakoztak az esküvő végéig.

Visszafelé már együtt ment az ifju pár.

Hazaérve az ajtót bezárva találták, az egész lakodalmas menetet kizárta a főszakácsné. Ő az ajtón belül állt, két bokája között egy üveg borral.

Kikiabált a násznópnek:

— Mi van a főszakácsné lába között?

Csak akkor nyitott ajtót, ha kitalálták ezt.

Ódabenn az első vőfény csendre intette a násznópat:

HALLJUNK SZÓT URAIM!

LEGYEN AZ ISTENNEK DICSŐSÉG AZ ÉGBEN

SZERENCSÉVEL JÁRTUNK, NAGY DOLGUNK VÉGÉRE!

VÁLJÉK AZ IFJU PÁRNAK SZENT ESKÜTÉTELE

A LELKÜKNEK ŐRÖK JAVÁRA, ÜDVERE!

NYILJANAK A KAPUK, CSENDÜLJÖN A NÓTA
 HULLJANAK VIRÁGOK, KIALTSATOK ELJENT
 IM ITT AZ IFJU PÁR, AZ ASSZONY S A FÉRJE
 ŐKET AZ ÉLETBEN SOK-SOK ÖRÖM ÉRJE
 MINDIG UGY ÉREZZÉK:
 EJ HAJ SZÉP AZ ÉLET
 SOHASEM LESZÜNK AZ ÉLETBEN VÉNEKI!

A köszöntő után, amit az első vőfény mondott, az asztalhoz ültek.

Ettek-ittak, s a vacsora után táncza perdültek.
 Mikor már felforrósodott a levegő, a zenészek körbejárták a vendégsereget és elhúzták mindenkinek a nótáját. A jó muzsikálásért a kis zenészpénzüket jól meg is kapták. Közben elérkezett az éjfél.

A menyasszony átültözött menyecske ruhába.
 De olyan védő őrizet vette körül, hogy senki a közelébe ne férközhessen. Különösen mikor a fátylát vette le, és rejtette el, mert ha valamilyen vénasszony meglátta, és megbabonázta, akkor nem lett boldog a lány házassága. A fátylára mindenki nagyon vigyázott.

Ponthan éjfélkor az első vőfény elkiáltotta magát:

HALLJUNK SZÓT URAIM!
 IME ITT ALL ELŐTTÜNK
 AZ EKES MENYASSZONY,
 HOGY MENYECSCKE FEJJEL ELŐSZÖR MULASSON!
 MINDEN VENDEGNEK EGY NÓTÁT JUTTASSON.

MAJD AZ AJANDÉKBÓL
 UJ CIPÓT VARRASSON!
 TÁNCOLJON HAT VELE MINDENKI EGY KURTÁT
 CSAK ARRA VIGYÁZZON
 LE NE TIPORJA A CIPŐJE SARKAT!
 GONDOLJANAK ARRA? HOGY DRÁGAÉRT VARRTAK
 EZERT TŰNJEK MEG JÓL BANKÓVAL A MARKAT!
 NÁSZNAGY URAMNÁL VAN EGY ÜRES TÁNYÉR,
 EN KEZDEM A TÁNCOT, A TŰRBI MEG RÁÉR!
 ADDIG FUSSANAK EL HUSZASERT? SZAZASERT,
 HUZZD RÁ CIGÁNY AZ UJ HAZASPÁRÉRT!

A násznagy egyik kezében egy tányér volt, a másikban két kezesbe állított, fehér szalaggal átkötött gyertya. A tánc elején ezt meggyújtotta, és közben végig kiabálta:

ELADÓ AZ UJ ASSZONYI

Csak az táncolhatott a menyecskevel, aki megfizette az árát.

Amikor már az új ember megokallotta a tányérban összegyűlt pénzt, odaugrott, elfujta a gyertyát, felkapta az asszonyt, a násznagy az új asszony ülésbe borította a pénzes tányért, a férj kapta a tányért a földhöz vágta, s egy kiáltással, hogy:

ENYÉM AZ UJ ASSZONYI

kifutott az ülésben az új asszonnal.

A tényért azért törték össze, hogy sok szerencse ör-
je az új párt.

Hajnalig folyt a dinom-dánom dárídó.

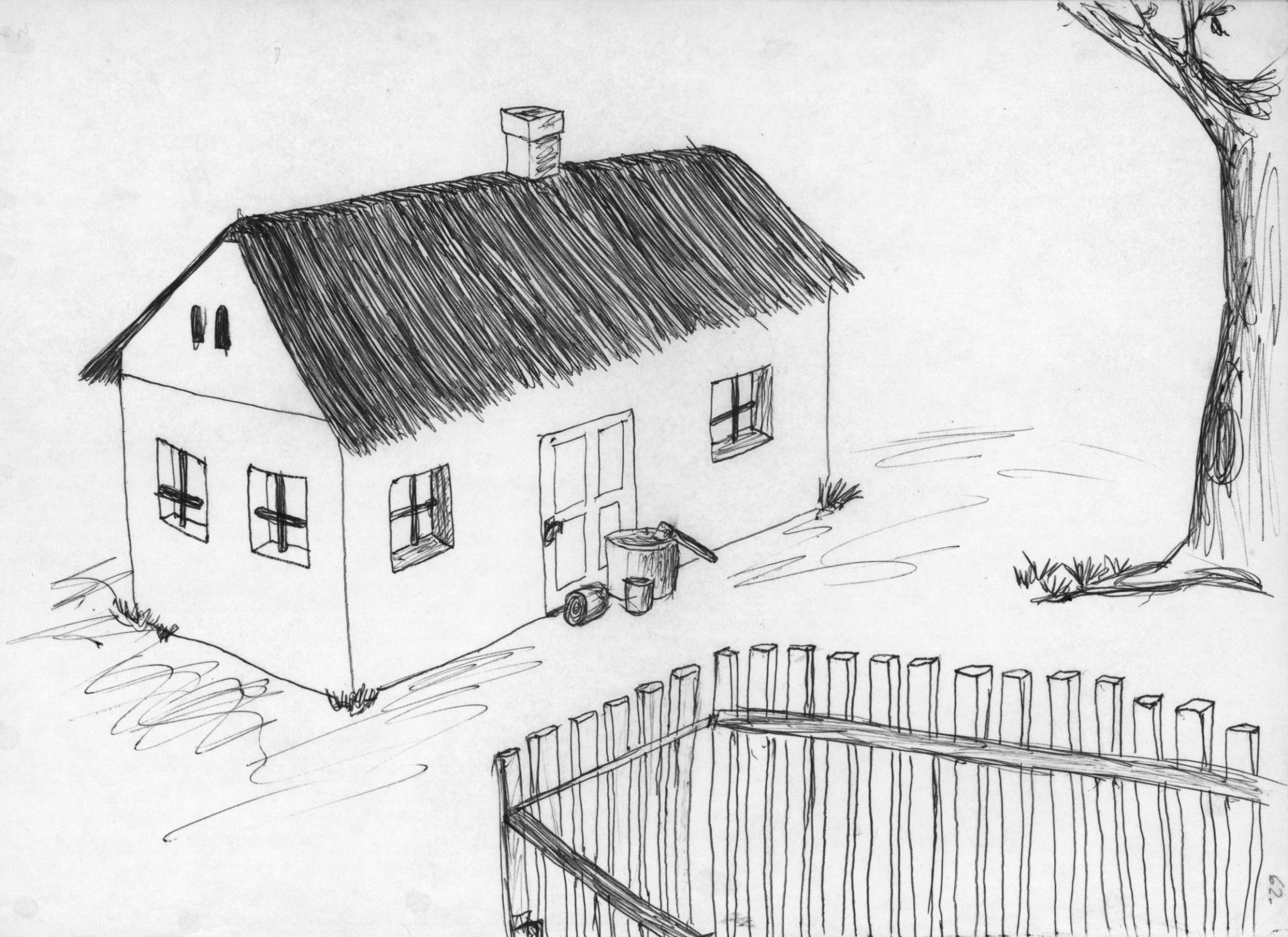
Reggel a menyecskét az urával együtt szekérre rakták,
kocsihoz került a hozomány is, s indultak az asszony
új otthona felé.

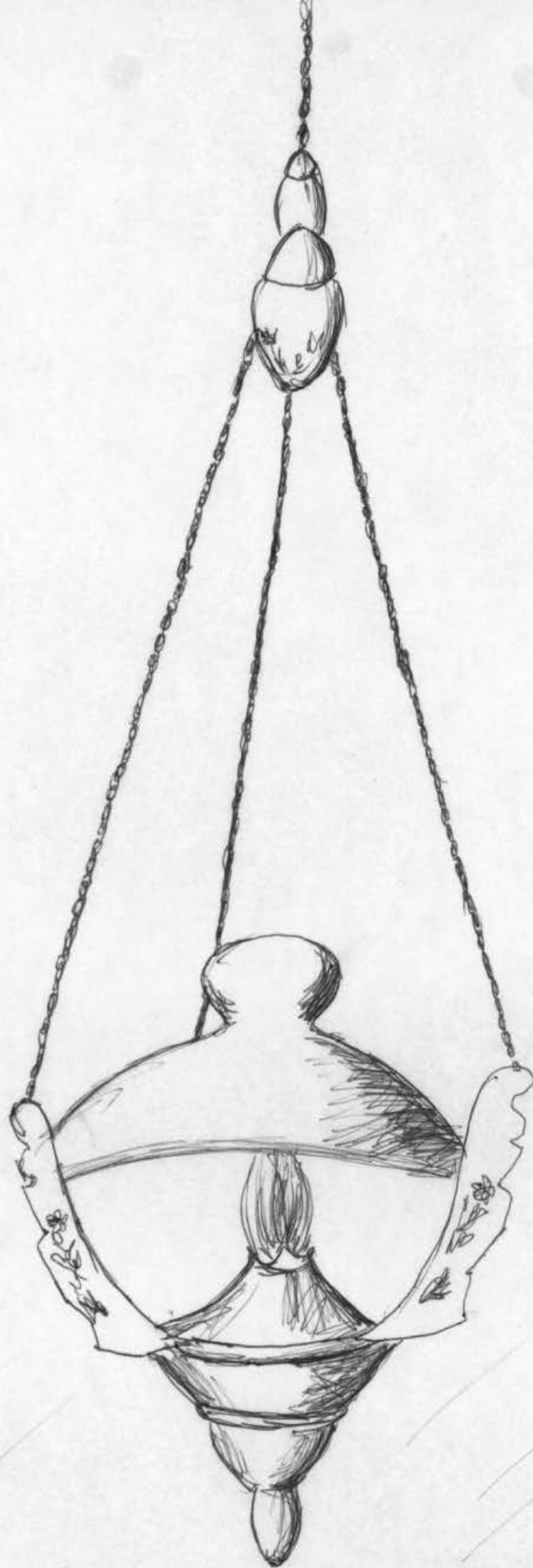
Ha vidékre vitték a lányt férjhez, akkor búcsunótája
így hangzott:

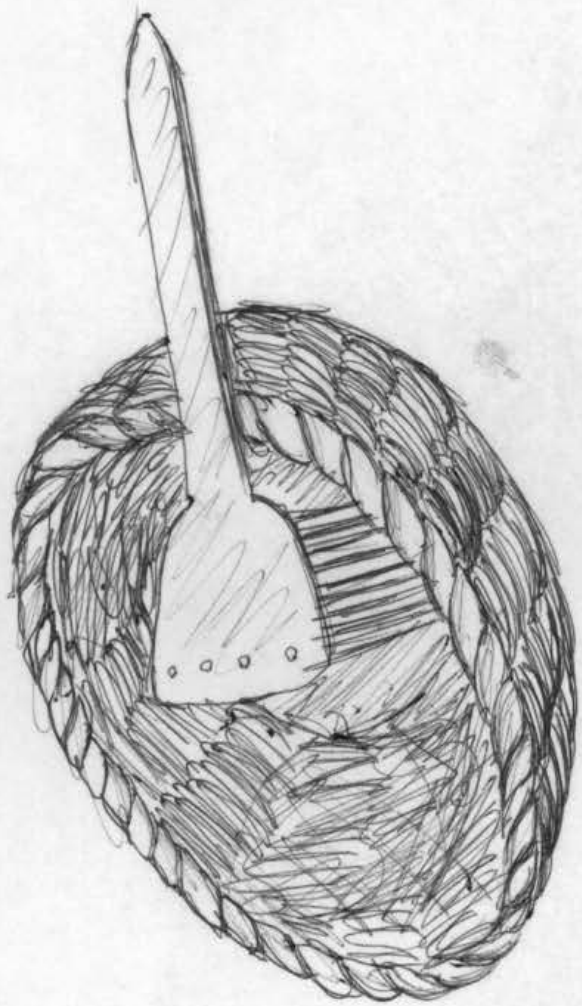
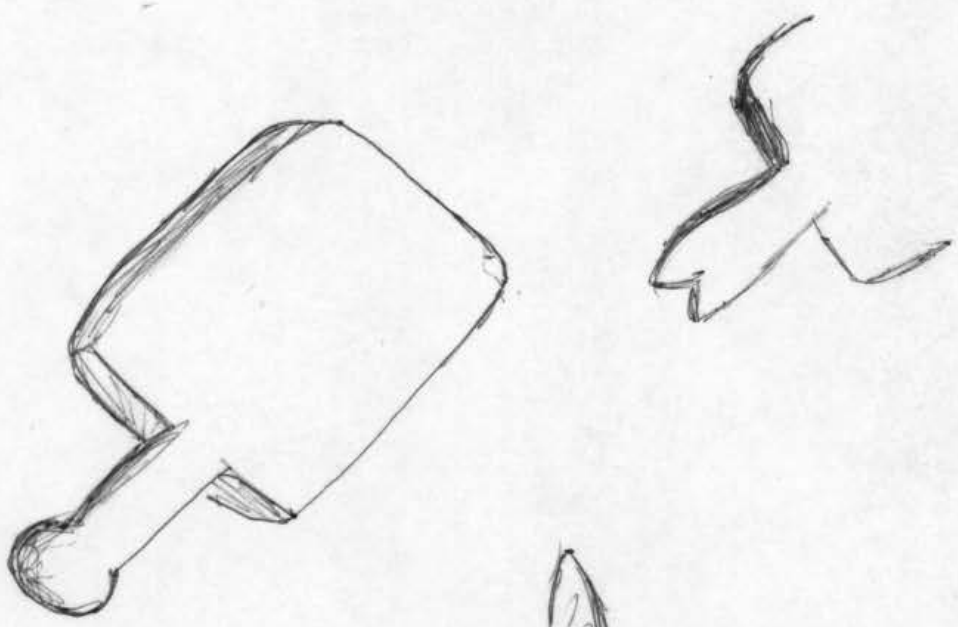
MESZTEGNYŐI LÁNYOK ISTEN VELETEK,
MAR ÉN TÖBBET NEM BESZELEK VELETEK
KINYILHAT A TEARÓZSA A KEZETEKBE
MAR ÉN TÖBBE NEM SZAKITOK BELŐLE.

Amikor megérkeztek az új otthonba, így köszönt az új
ember:

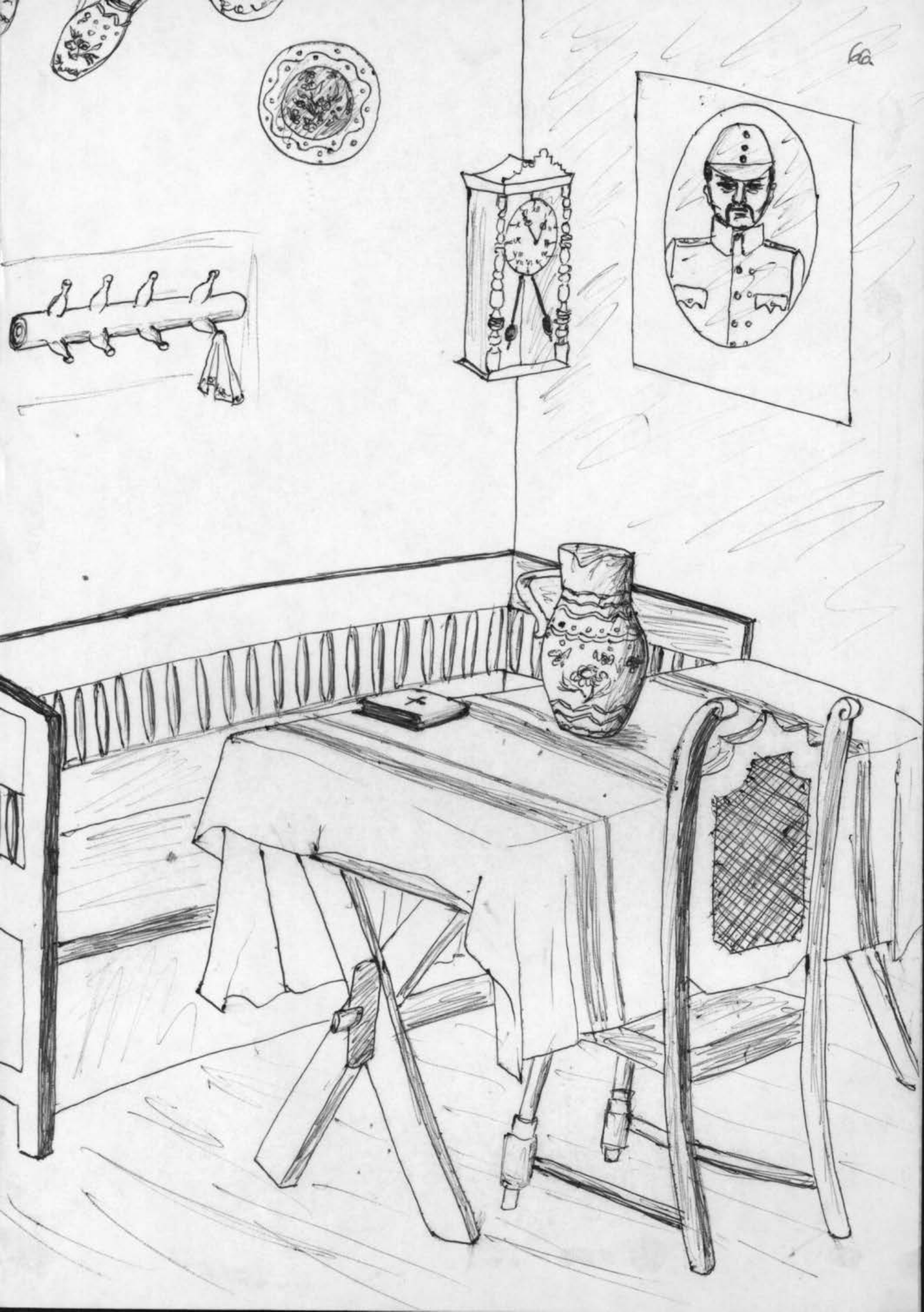
Tisztesség adassék a házigazdának!
Szeretettel jönnek kik elébe járlnak
Tisztes családjába hozok most új tagot.
Kinek szószólója jómagam vagyok.
Hazajött, ha még nem is egészen
De lakása mától itten léssen!
Szívvel kérem tehát mindnyájukat
Fogadják, mint saját lányukat!

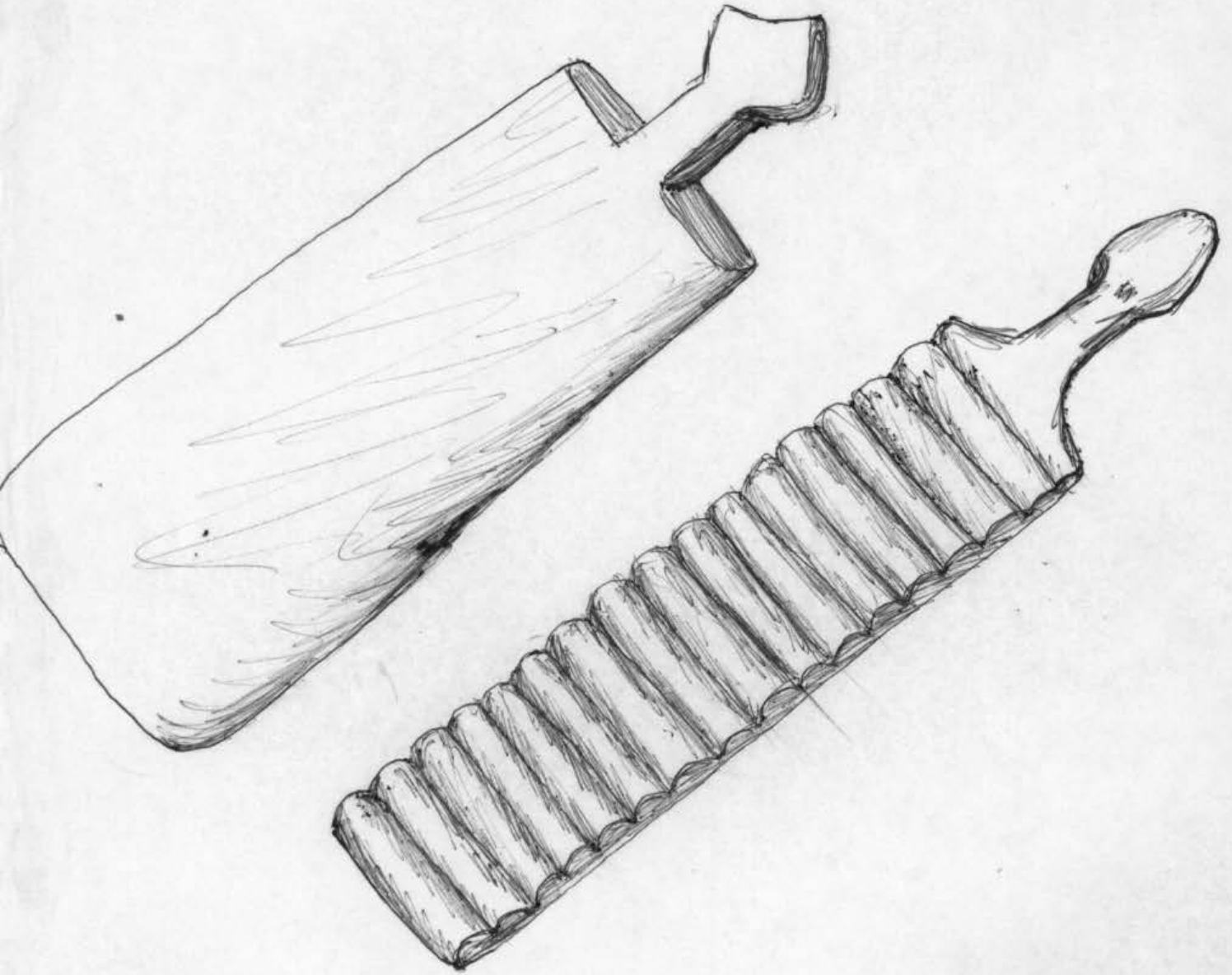

Handwritten circular stamp or seal, possibly containing text or a signature, located in the bottom right corner of the page.

68.

BABONÁK

- Ha valakinek kelése volt, vagy főkénye /szemölcs/ annak különös gyógyszere volt. Egy darab csontot kellett találni, ezzel háromszor lehuzni /lesimitani/ és egy forgalmas helyen, útkereszteződésben hátrafelé eldőlni. De ezt lehetett gyógyítani egy szép szalag vagy zseb-
kendő segítségével. Azért akkor nagyon meggondolandó dolog volt, hogy egy talált tárgyat felvegyen-e valaki, különösen a templom környékén, ugyanis itt volt a legforgalmasabb hely.
- Néha megtörtént, hogy a tyuk kicsi, gömbölyű tojást tojt. Ezt nagyon nagy szerencsétlenségnek tartották a házbeli-
ek. Mikor ezt a tojást megtalálták az udvaron, rögtön hátat fordítottak a háznak jobbra, előre, balra keresztet vetettek, majd a tojást nagy lendítéssel átdobták a szomszédba. Az sem volt mindegy, hogy hogyan. Háttal és balkézszel kellett dobni. S közben ezt mondták:
BALSZERENCSE EL A HAZTÓL!
- Amikor kotlóst ültettek és leengedték onni férfi gatyát dobta a tojásokra, hogy fias legyen és nehogy kihüljön.
- Ha mákot vetettek nem volt szabad beszélni, mert megkukacsodott a mák.

- Amikor meghalt a gazda és vitték ki a koporsót, az állatokat kiengedték az udvarra, hogy lássák nincs többé gazda, s fogadják el mástól is az ételt. Ha ezt nem tették, akkor az állatok nem ettek, s elpusztultak.
- Ha egy kisgyereket nagyon megnézték, s az nem tudott elaludni, igézet ellen csináltak neki szenesvizet. Ez olyan volt, hogy egy pohár vízbe három szem parazsat dobtak. Ezzel megmosták a kisbaba homlokát, így mindjárt el tudott aludni. S hogy semmi se zavarája álmát, a poharat betették az ágya alá.
- Ha a kisbabának kelése volt, akkor fürdővizét egy tuskée rózsabokorra kellett ünteni, hogy a kelés elmuljon és mindenféle járvány elkerülje.
- A gyerek álmatlanságára másik gyógyszer is volt. Egy öreg nénit hívtak a házhöz, hogy nem tud a kisgyerek elaludni. A néni bement a kisbabához letérdelt és elkezdett keresgélni az ágyak alatt, szekrény alatt.

Megkérdezték tőle: MIT KERES TERI NÉNI?
KERESEM A ROZIKA ALMÁT!

Ezt még egyszer megismételte.
Mikor harmadszor is megkérdezték, hogy mit keres a válasza: MEGTALALTAM A KISLANY ALMÁT!
S odült a gyerek mellé, egy ideig simogatta az arcát, míg a baba el nem aludt.

- Ha a kisgyerek kinyitotta a tűzhely ajtaját és játszott a tűzzel, rászóltak:
NE JÁTSZ A TÜZZEL, MERT BEPISILSZ!

- HA mégis bepisilt, akkor nem verték meg otthon, hanem átküldték a szomszédba sóért. Ott meg látták, hogy nem hozott edényt a sónak, s gondolták biztosan bepisilhatott. És fűzőkanállal jól elverték a fenekét.
Közben mondogatták neki:
BEPISILSZ MÉG? BEPISILSZ MÉG?